

# КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

---

УДК:35

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-3\(9\)-282-297](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-3(9)-282-297)

**Радкевич Валентина Олександрівна,**

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, директор Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Заслужений працівник освіти України, 03045, м.Київ, пров. Віто-Літовський, 98-а, тел.: (044) 252-71-75, e-mail: [mrs.radkevich@gmail.com](mailto:mrs.radkevich@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-9233-5718>

**Бородієнко Олександра Володимирівна,**

доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, 03045, м.Київ, пров. Віто-Літовський, 98-а, тел.: (044) 252-71-75, e-mail: [oborodienko@ukr.net](mailto:oborodienko@ukr.net), <https://orcid.org/0000-0001-9133-0344>

**Романенко Євген Олександрович,**

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Проректор, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, e-mail: [roboss1978@gmail.com](mailto:roboss1978@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

**Дацій Олександр Іванович,**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, e-mail: [rvps@ukr.net](mailto:rvps@ukr.net), <https://orcid.org/0000-0002-7436-3264>

**Щокін Ростислав Георгійович,**

доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник фізкультури та спорту України, Президент Міжрегіональної академії управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, e-mail: [rgtaur@gmail.com](mailto:rgtaur@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-0836-8315>

**Мірошниченко Олексій Валентинович,**

кандидат економічних наук, Заслужений економіст України, виконавчий Віце-президент Конфедерації роботодавців України, Президент Інституту професійних кваліфікацій, 04080, м.Київ, вул. Турівська, 31, тел.: (044) 428-75-21, e-mail: [oleksiivm@gmail.com](mailto:oleksiivm@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0001-7184-9560>

**Колишко Родіон Анатолійович,**

кандидат юридичних наук, директор Інституту професійних кваліфікацій, 04080, м.Київ, вул. Турівська, 31, тел.: (044) 428-75-21, e-mail: rkolyshko@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3981-3888>

**Придуманов Сергій Олексійович,**

кандидат фізико-математичних наук, доцент, Віце-Президент Інституту професійних кваліфікацій, 04080, м.Київ, вул. Турівська, 31, тел.: (044) 428-75-21, <https://orcid.org/0000-0003-2628-4788>

**Короткова Ліна Ігорівна,**

кандидат педагогічних наук, директор Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю», 69000, м.Запоріжжя, вул. Шкільна, 3, тел.: (061) 289-55-18, e-mail: lina.korotkova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6635-2063>

## КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**Анотація:** Встановлено, що у розвитку професійної освіти набувають важливого значення ринкові принципи, згідно з якими передбачається зниження рівня державного фінансування професійної освіти, розширення можливостей для приватизації закладів професійної освіти, децентралізація управління системою професійної освіти тощо.

Доведено, що механізм публічно-приватного партнерства передбачає включення третього суб'єкта даних відносин, а саме публічний сектор з його потенціалом економічного регулювання та захисту публічних інтересів. Таким чином, використання публічно-приватного партнерства дозволяє уряду країни, з одного боку, вирішувати нагальні проблеми з фінансуванням інфраструктурних об'єктів і соціальних програм, з іншого, – дає можливість приватному бізнесу вкладати гроші і отримувати потрібний йому прибуток.

Обґрунтовано, що конкурентоспроможну економіку можуть створити тільки професійні, кваліфіковані кадри, які не лише мають якісну первинну підготовку, але й постійно вдосконалюють свою професійну кваліфікацію та здібності за допомогою механізмів перенавчання, підвищення кваліфікацій працівників протягом життя (в середньому за період трудового життя людина змінює до 7-ми професій).

Визначено, що концептуальні засади публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти полягають, перш за все, у застосуванні системного підходу до педагогічного проектування структури і змісту професійної підготовки. Наступним концептуальним положенням є орієнтація на справжню відкритість системи публічно-приватного партнерства закладів професійної освіти з підприємствами. Концептуальним положенням є і забезпечення інноваційного характеру професійної освіти в межах публічно-приватного партнерства з підприємствами, а також програмно-цільове забезпечення умов для здійснення взаємозв'язків професійної підготовки здобувачів освіти закладу професійної освіти з виробничими підрозділами підприємств в системі публічно-приватного партнерства.

**Ключові слова:** концептуальні засади, поняття, проекти, професійна освіта, публічно-приватне партнерство.

**Radkevych Valentyna Oleksandrivna,**

Doctor of Sciences in Education, Professor, Academician of the National academy of educational science of Ukraine, Director of the Institute of Vocational Education and Training of National academy of educational science of Ukraine, 03045, Kyiv, lane Vito-Litovskiy, 98-a, tel. : (044) 252-71-75, e-mail: [mrs.radkevich@gmail.com](mailto:mrs.radkevich@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-9233-5718>

**Borodiyenko Oleksandra Volodymyrivna,**

Doctor of Sciences in Education, Associate Professor, Corresponding member of the National academy of educational science of Ukraine, Head of the Foreign VET Systems Laboratory of the Institute of Vocational Education and Training of National academy of educational science of Ukraine, 03045, Kyiv, lane Vito-Litovsky, 98-a, tel. : (044) 252-71-75, e-mail: [oborodienko@ukr.net](mailto:oborodienko@ukr.net), <https://orcid.org/0000-0001-9133-0344>

**Romanenko Yevhen Oleksandrovych,**

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, President of the Ukrainian Assembly of Doctors of Science in public administration, vice-rector, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, str. Frometivska, 2, tel.: (044) 264-52-54, e-mail: [poboss1978@gmail.com](mailto:poboss1978@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

**Datsii Oleksandr Ivanovych,**

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Interregional Academy of Personnel Management, , 03039, Kyiv, str. Frometivska, 2, tel. : (044) 264-52-54, e-mail: [rvps@ukr.net](mailto:rvps@ukr.net), <https://orcid.org/0000-0002-7436-3264>

**Schokin Rostislav Heorhiyovych,**

Doctor of Law, Associate Professor, Honored worker of physical culture and sports of Ukraine, President of the Interregional Academy of Personnel Management 03039, Kyiv, str. Frometivska, 2, tel. : (044) 264-52-54, e-mail: [rgmaup@gmail.com](mailto:rgmaup@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-0836-8315>

**Miroshnychenko Oleksii Valentynovych,**

PhD in Economics, Honored Economist of Ukraine, Executive Vice President of the Confederation of employers of Ukraine, President of Institute of Professional Qualifications, 04080, Kyiv, str. Turivska, 31, tel. : (044) 428-75-21, e-mail: [oleksiivm@gmail.com](mailto:oleksiivm@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0001-7184-9560>

**Kolyshko Rodion Anatoliyovych,**

PhD in Law, Director of Institute of Professional Qualifications 04080, Kyiv, str. Turivska, 31, tel. : (044) 428-75-21, e-mail: [rkolyshko@gmail.com](mailto:rkolyshko@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0003-3981-3888>

**Prytomanov Sergii Oleksiyovych,**

PhD in Physics and Mathematics on specialty “Theoretical and Mathematical Physics”, Associate Professor , Vice-President of Institute of Professional Qualifications 04080, Kyiv, str. Turivska, 31, tel. : (044) 428-75-21, <https://orcid.org/0000-0003-2628-4788>

**Korotkova Lina Ihorivna,**

PhD of Sciences in Education, Director of the Zaporizhzhya higher vocational school of fashion and style, 69000, Zaporizhia, str. Shkilna, 3, tel. : (061) 289-55-18, e-mail: [lina.korotkova@ukr.net](mailto:lina.korotkova@ukr.net), <https://orcid.org/0000-0002-6635-2063>

# CONCEPTUAL PRINCIPLES OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION

**Annotation:** It is established that market principles are important in the development of vocational education, according to which it is envisaged to reduce the level of state funding for vocational education, expand opportunities for privatization of vocational education institutions, decentralize management of vocational education and more.

It is proved that the mechanism of public-private partnership involves the inclusion of a third subject of these relations, namely the public sector with its potential for economic regulation and protection of public interests. Thus, the use of public-private partnerships allows the government, on the one hand, to solve pressing problems with the financing of infrastructure and social programs, on the other – allows private businesses to invest money and get the profit they need.

It is substantiated that a competitive economy can be created only by professional, qualified personnel who not only have quality initial training, but also constantly improve their professional qualifications and abilities through retraining mechanisms, professional development of workers during life (on average during working life a person changes to 7 professions).

It is determined that the conceptual principles of public-private partnership in the system of vocational education are, first of all, in the application of a systematic approach to the pedagogical design of the structure and content of vocational training. The next conceptual position is the focus on the true openness of the system of public-private partnership of vocational education institutions with enterprises. The conceptual provision is to ensure the innovative nature of vocational education within public-private partnerships with enterprises, as well as program-targeted provision of conditions for the implementation of relationships of vocational training of vocational education institutions with production units of enterprises in public-private partnership.

**Key words:** conceptual principles, concepts, projects, professional education, public-private partnership.

**Постановка проблеми.** Система професійної освіти в умовах розвитку ринкових відносин в Україні має бути орієнтована на сучасні соціально-економічні відносини та наступні рівні технологічних укладів, які стосуються підвищеного компетентнісного рівня робітників та удосконалення системи їх підготовки та підвищення кваліфікації для усіх видів економічної діяльності.

Існує також проблема децентралізації у системі управління професійною освітою в Україні. Так, зокрема, система державного замовлення не відповідає реальним запитам регіо-

нальних ринків праці щодо задоволення потреб у робітничих кадрах. Це свідчить про необхідність заміни такої системи. Адже тільки органи місцевої влади та соціальні партнери на місцях можуть нести відповідальність за цей процес. Це потребує формування концептуальних засад публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти в сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин в Україні та її регіонах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Засади публічно-приватного партнерства, зокрема його моделі та взаємозв'язки у внутрішній струк-

турі визначені у працях А. Андрущенко, Н. Балабанової, В. Жернакова, О. Заржицького, Х. Йонга, А. Колота, О. Садової, В. Скуратівського, А. Федуліна та інших. Нормативні та правові механізми, організаційно-економічні засади функціонування публічно-приватного партнерства досліджені у працях В. Бакуменка, Д. Белла, В. Бурегі, Л. Вітковської, Д. Гелбрейта, В. Горника, Г. Губерної, А. Дегтяра, О. Дація, В. Ємельянова, Є. Романенка, С. Сімака та ін. Принципи та методичні підходи до модернізації професійної освіти досліджували О.Бородієнко, О.Радкевич та ін.

Незважаючи на різноплановість підходів до висвітлення цієї тематики, у наукових виданнях недостатньо вивченою залишається проблема розробки концептуальних засад публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти.

**Мета статті** – формування теоретичних підходів та практичних напрямів до розроблення концептуальних засад публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти в контексті побудови конкурентоспроможної економіки та економіки знань.

**Основні результати дослідження.** Одним з найважливіших завдань сьогодення в Україні є побудова конкурентоспроможної економіки, «економіки знань та інновацій», для чого система освіти має наблизитися до вимог ринку праці. Конкурентоспроможну економіку можуть створити тільки професійні, кваліфіковані кадри, які не лише мають якісну первинну підготовку, але й постійно вдосконалюють свою професійну кваліфікацію та здібності за допомогою механізмів перенавчання, підвищення кваліфікацій працівників протягом життя (в середньому за період трудового життя людина змінює до 7-ми професій).

«Економіка знань та інновацій» не можлива без:

- чітких державних пріоритетів економічного розвитку, держави;
- орієнтованої на ринок праці системи підготовки кваліфікованих кадрів;
- впровадження системи навчання протягом життя, в якому насамперед повинен бути зацікавлений працівник, а не тільки роботодавець;
- сучасної методології та прозорої процедури розробки професійних стандартів;
- визнання результатів неформального та спонтанного (інформального) навчання (навчання, що відбувається на робочому місці, поза системи навчальних закладів).

Чому саме роботодавці піднімають ці питання?

Тому є низка причин:

- невідповідність кваліфікації робітників вимогам ринку праці;
- відсутність мотивації до навчання у самій людині, включаючи й незрозумілий економічний ефект від навчання;
- велика кількість спеціалістів з гуманітарних, а не з технічних спеціальностей на ринку праці;
- бюджетне фінансування, орієнтоване на підтримку процесу навчання, а не забезпечення його якісного результату;
- виклики глобалізації, які пов'язані з рухом капіталу, підвищеною мобільністю працівників.

В Україні спостерігається дефіцит трудових кадрів, зокрема, технічних, здатних працювати на сучасному обладнанні. І цей фактор має європейський вимір. Прогнозується, що у ЄС до 2060 року на кожну літню особу буде приходиться дві людини працездатного віку, в той час як зараз таке співвідношення становить 1 до 4 [1].

Сучасний характер глобалізації, стан соціально-економічних перетворень в Україні зумовлюють необхідність пошуку оптимальних шляхів удосконалення різних сторін життя суспільства і, зокрема, професійної освіти і навчання. Її роль на даному історичному етапі полягає: в трансляції і втіленні базових цінностей і цілей у розвиток українського суспільства; відтворенні соціального досвіду; зростанні інтелектуального і професійного потенціалу національної економіки, підготовці громадян країни до розв'язання проблем сталого розвитку.

Глобалізаційні виклики, політичні та економічні перетворення, зміна ціннісних систем роблять професійну освіту і навчання відкритими та орієнтованими на потреби динамічно змінного і взаємозалежного світу.

У розвитку сучасного інформаційного суспільства особлива роль у підвищенні якості життя кожної особистості надається Стратегії сталого розвитку – важливому проекту виживання людства в ХХІ столітті. Відповідно, зумовлюється необхідність забезпечення балансу трьох компонентів: довкілля- природи, суспільства, економіки з пріоритетами розумного, сталого та всеохоплюючого зростання [2]. При цьому професійна освіта і навчання є одними з ключових передумов досягнення сталого розвитку суспільства, інструментом підвищення конкурентоспроможності та мобільності трудового потенціалу країни.

Європейські пріоритети відображені в національній Стратегії за напрямками: модернізація ринку праці та розширення можливостей людей завдяки розвитку їхніх навичок упродовж життя, у тому числі, шляхом підвищення рівня мобільності трудових ресурсів; зменшення залежності економічного зростання від природних ресурсів, збільшення використання

відновлювальних джерел енергії, підвищення енергоефективності; покращення економічного середовища, особливо для малих і середніх підприємств; підвищення ефективності систем освіти для сприяння молоді у виході на ринок праці; розширення доступу до швидкісного Інтернету, з тим, щоб компанії та домогосподарства мали доступ до єдиного ринку трудових послуг тощо [3].

У контексті сталого розвитку актуалізується новий тип економіки, що ґрунтується на знаннях та інноваціях. Йдеться про інформаційну економіку, в якій дієвим механізмом є інвестиції в освіту, і, зокрема, професійну, котра забезпечує підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності, формування навичок оцінювання і вирішення проблем, що стоять перед ними, а також цінностей, узгоджених зі сталим розвитком.

За цих умов професійна освіта все більше набуває ознак безперервності, фундаментальності, диверсифікаційності, відкритості, інформаційності, віртуальності, автономності в управлінні. Відповідно, зумовлюється необхідність врахування суб'єктного, культурологічного, компетентнісного, інтегративного, маркетингового підходів у формуванні змісту професійної освіти, проектуванні особистісно-розвивального, інформаційно-освітнього середовища. Відтак, професійна освіта і навчання в інтересах сталого розвитку насамперед уможливує здійснення навчання упродовж життя, використовуючи можливості формальної, неформальної та інформальної освіти. Це дає змогу озброювати людей професійними знаннями і спеціальними навичками у контексті сталого розвитку суспільства впродовж життя, підвищувати рівень їхньої професійної компетентності, впевненості в собі, відповідального



ставлення до природи, піклування про соціальні цінності тощо.

Підвищення якості професійної освіти і навчання на засадах фундаменталізації дає змогу здійснювати підготовку професійно мобільних і конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем інтелектуального і творчого потенціалу, наукової культури мислення і професійної діяльності на основі посилення загальноосвітньої і наукової компоненти змісту навчального матеріалу, забезпечення дослідницького характеру знань, їх практичної спрямованості. На засадах діяльнісного оволодіння фундаментальними знаннями у майбутніх фахівців підвищується здатність до інтегративного розв'язання проблем виробничого характеру. Це особливо актуально у тому разі, коли метою праці є виконання не окремих операцій, а цілісних технологічних процесів, що, в свою чергу, потребує від кваліфікованих фахівців розуміння очікуваного результату, а також, коли зміст праці ґрунтується не на емпірично накопичених навичках, а на відповідному обсязі теоретичних, у тому числі спеціальних знань, умінь, котрі дають можливість творчого осмислення виробничої ситуації, що склалася на даний момент.

У контексті сталого розвитку диверсифікація професійної освіти передбачає використання нових видів освітніх структур, систем і програм професійного навчання, спрямованих на розширення різних за рівнями і змістом освітніх послуг. Саме тому диверсифікаційні процеси спрямовуються на підвищення соціального попиту на більш високий рівень професійної кваліфікації і задоволення потреб різних верств населення; розробку професійними навчальними закладами альтернативних програм і систем навчання; підготовку фа-

хівців з нових професійних профілів з урахуванням реструктуризації і регіоналізації економіки [4, с. 74].

З метою задоволення потреб національного та регіональних ринків праці кваліфікованими фахівцями з актуальних на даний час професій, є необхідність у створенні багаторівневих і багатопрофільних закладів професійної освіти. Ними мають стати професійні коледжі та центри професійної освіти. Зокрема, професійні коледжі, створені на базі вищих професійних училищ і технікумів, забезпечуватимуть підготовку висококваліфікованих робітників з укрупнених (інтегрованих) професій, а також молодших спеціалістів – майбутніх фахівців середньої ланки (техніків), а центри професійної освіти реалізовуватимуть різні за профілем і термінами навчальні програми з метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для промисловості й сфери обслуговування. Такий підхід сприятиме: оптимізації мережі та інфраструктури робітничих кадрів на загальнодержавному і регіональному рівнях; задоволенню потреб особистості, суспільства та галузей економіки в освітніх послугах; створенню умов для безперервного професійного вдосконалення особистості згідно з власними освітніми траєкторіями; випереджувальному оновленню змісту навчального матеріалу.

В інтересах сталого розвитку особливо розширюється зміст екологічної компоненти професійного навчання, що сприяє розвитку критичного мислення майбутніх фахівців, підвищенню рівня їхньої поінформованості про екологічно орієнтовані виробничі технології, можливості їх творчого використання у процесі трудової діяльності.

До ключових характеристик професійної освіти і навчання для сталого розвитку віднесено широке використання інформаційних технологій

і нових засобів комунікації. Це, на-самперед, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, віртуальні та хмарні освітні середовища, що охоплюють мультимедійні підручники, флеш-анімації, відеоконференції, контент-бібліотеки, дистанційні курси, системи комп'ютерного тестування, автоматизованого програмування технологічних процесів, віртуальні мультимедійні музеї, клуби тощо. Завдяки їм відбувається перехід на програмно підтримуючий принцип ігрового навчання (геймезації), створення симуляцій реального середовища для організації професійного навчання через Інтернет-портали. Йдеться про те, що в майбутньому людина буде сама себе «збирати» із пропонованих їй ринком праці деталей професійно-освітнього конструктора. У кожного фахівця буде свій цифровий профіль, фіксуючий засвоєні компетенції, на основі якого організації, підприємства інвестуватимуть гроші у продовження навчання особливо успішних [5, с. 28].

Сучасні програмні засоби, а також методи роботи з інформацією, розміщеною в Інтернеті, дають можливість розв'язувати педагогічні задачі повному, що сприяє формуванню в учнівської молоді умінь самостійно працювати з інформаційними потоками, аналізувати техніко-технологічні ситуації на виробництві. Використання їх істотно впливає на традиційне когнітивно орієнтоване навчання, адже комп'ютеризація і технологізація професійної освіти значно розширюють інтелектуальну діяльність майбутніх фахівців.

Виходячи з положень неоліберальної філософії, у розвитку професійної освіти набувають важливого значення ринкові принципи, згідно з якими передбачається зниження рівня державного фінансування професійної освіти, розширення можливостей для

приватизації закладів професійної освіти, децентралізація управління системою професійної освіти тощо. Це сприятиме розширенню академічних свобод та автономності професійних навчальних закладів, забезпеченню перерозподілу повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та закладами професійної освіти з одночасним підвищенням ефективності контролю за результатами їхньої діяльності.

Зазначимо, що децентралізація управління професійною освітою є ефективною за умови готовності суб'єктів управління сприймати нові ідеї, передавати та довіряти виконання завдань іншим, здійснювати контроль лише кінцевих результатів, швидко розробляти і приймати ефективні управлінські рішення, відмовлятися від нормативних інструкцій, що відповідає пріоритетам сталого розвитку. У реалізації цих завдань важлива роль надається інформаційно-аналітичному супроводу управлінської діяльності на різних рівнях управління: загальнодержавному, регіональному та на рівні професійного навчального закладу [6].

Використання інформаційно-аналітичної системи на засадах доступності й відкритості інформації сприяє розширенню участі суспільства і соціальних партнерів у модернізації усіх підсистем професійної освіти і навчання, забезпеченню системного аналізу результатів професійної підготовки фахівців, створенню банків даних щодо потреб ринку праці у кваліфікованих фахівцях, сучасних виробничих технологій, інноваційного педагогічного досвіду. Крім того, інформаційно-аналітична система дає змогу відстежувати професійну траєкторію випускників закладів професійної освіти, стан їх закріплення на ви-



робництві, і на цій основі планувати й успішно реалізовувати освітньо- професійні проекти.

У контексті сталого розвитку суспільства, професійна освіта зміцнює зв'язки з бізнесом і виробництвом на засадах партнерства і взаємодії. Зокрема, бізнес-компанії з метою просування на ринку товарів своєї продукції відкривають на базі закладів професійної освіти навчально-виробничі центри, в яких учнівська молодь і педагогічні працівники ознайомлюються зі специфікою нових матеріалів, обладнання, інструментів, оволодівають сучасними виробничими технологіями. У свою чергу, заклади професійної освіти як суб'єкти ринкових відносин мають швидко реагувати на виклики ринку праці, орієнтуватися на потреби конкретних замовників робітничих кадрів, а отже, вчасно і якісно трансформувати сигнали щодо техніко-технологічних змін у галузях виробництва, виникнення нових кваліфікацій у формат нових компетенцій, а в подальшому – враховувати їх у розробленні освітніх стандартів. З цією метою заклади професійної освіти все частіше об'єднуються у різні кластери із бізнесом і виробництвом.

В умовах кластерів зацікавлені учасники процесу формування трудового потенціалу на основі принципу співпраці й пошуку компромісів мають змогу узгоджено діяти задля реалізації своїх інтересів, домовлятися на демократичних засадах про оптимальні параметри такої взаємодії. Це сприяє вирівнюванню балансу між попитом і пропозицією робочої сили, підвищенню якості професійної освіти і навчання, модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної освіти, удосконаленню професіоналізму педагогічних працівників тощо. Об'єднання в кластери уможливорює координацію освітньої

діяльності закладів професійної освіти регіону, сприяє раціональному використанню засобів, призначених для підготовки кадрів, залученню додаткових інвестицій для навчання майбутніх фахівців та створення нових робочих місць, запобігає недопущенню фінансування неефективних навчальних програм, або тих, що дублюються. Така взаємодія суб'єктів ринку праці, освітніх послуг та соціального діалогу в умовах освітньо-науково-виробничих кластерів відповідає характеру сучасної конкуренції, оскільки дає змогу оптимальніше визначати специфічні вимоги до якості продукції, послуг, кваліфікації працівників, результативніше впроваджувати сучасні виробничі технології, маркетингові служби та багато іншого, що впливає на підвищення продуктивності праці, економічної ефективності підприємств і професійної підготовки кваліфікованих фахівців.

Отже, професійна освіта і навчання є значним потенціалом сталого розвитку суспільства. Її роль полягає в прогнозуванні, формуванні та розвитку впродовж життя професійної компетентності майбутніх фахівців, їхніх особистісних і професійно важливих якостей; вихованні громадянської і соціально-правової активності, виробленні енергоефективного стилю професійної діяльності. У забезпеченні якісної професійної освіти актуалізується значущість компетентнісного підходу, інноваційних технологій навчання, цінностей екологічної етики, критичного мислення, налагодження взаємодії освітніх, культурних, суспільних, природоохоронних, виробничих тощо організацій.

Ключовою характеристикою професійної освіти і навчання для сталого розвитку суспільства є її відкритість, що дає змогу створювати кластери та освітні комплекси на основі наступно-

сті й взаємозв'язку освітніх програм як інноваційний і перспективний вид гнучкої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців. Відкритості й прозорості в майбутньому набуватимуть і системи оцінювання якості професійної освіти, й, зокрема, рівня набутої випускниками закладів професійної освіти кваліфікації, що сприятиме підвищенню їхньої мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Відтак, підвищення якості професійної освіти і навчання є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, гендерної рівності, розвитку людського потенціалу в інтересах досягнення узгоджених на міжнародному і національному рівнях стратегічних цілей розвитку. Саме тому важливо розширювати доступ усіх до якісної професійної освіти, збільшувати можливість освітніх систем в плані підготовки інноваційного типу фахівців до розв'язання завдань сталого розвитку, більш ефективного використання у цих процесах інформаційно-комунікаційних та енергоефективних технологій.

Відсутність науково-обґрунтованої моделі розвитку системи соціального партнерства та методів її взаємодії з ринком праці є причиною того, що структура професій, за якими ведеться підготовка в закладах професійної освіти найчастіше, здійснюється в пропорціях, що склалися в регіоні без урахування реальної потреби в кадрах. Заклади професійної освіти, їх керівники та педагогічні кадри залишаються без орієнтирів і чітких рекомендацій, виявляються вимушеними самостійно, часто емпірично, методом проб і помилок, пристосовуватися до поточних запитів ринку праці та засобів розрахунків його перспективних потреб. Наслідком цього стає все більш впроваджувана в практику

професійної (професійно-технічної) освіти підготовка фахівців за новими професіями ажіотажного попиту, що не вирішує проблеми регіону в задоволенні регіонального ринку праці необхідними робітничими кадрами у достатній кількості.

Потреба запуску механізму ринкової конкуренції заради підвищення віддачі від використання бюджетних грошей, що спрямовуються в систему професійної освіти, інфраструктурна та технологічна її відсталість, гостра затребуваність кваліфікованих кадрів даного рівня для економічного розвитку регіону, потреба в залученні зовнішніх інвестицій диктують актуалізацію впровадження в регіонах нових організаційно-економічних механізмів управління і фінансування закладів професійної освіти з урахуванням специфічних форматів локальних публічно-приватних партнерств. Значений процес передбачає: позиціонування закладів професійної освіти всередині виробничо – освітніх кластерів по спільному виявленню і реалізації механізмів підвищення якості професійної освіти; спільна участь роботодавців і закладів професійної освіти в конкурсах з розвитку системи освіти, що проводяться державою; спільне створення багаторівневих ресурсних центрів професійної підготовки та перепідготовки; розробка і впровадження в професійну підготовку студентів ключових бізнес-процесів, пов'язаних з маркетингом навчальних закладів.

Поняття «публічно-приватне партнерство» увійшло в практичне використання не так давно. Його ще ототожнюють з визначеним у Законі України «Про державно-приватне партнерство» (Ст. 1) терміном «державно-приватне партнерство», спираючись на недостатню розвиненість інститутів громадянського суспільства [7]. Однак

це не в повній мірі відповідає дійсності. Механізм публічно-приватного партнерства передбачає включення третього суб'єкта даних відносин а саме публічний сектор з його потенціалом економічного регулювання та захисту публічних інтересів.

Об'єктивною передумовою виникнення феномена «публічно-приватне партнерство» виступає постійно зростаюча в світі потреба в соціальних послугах, тягар забезпечення яких традиційно лежить на державі. Як наслідок, зростають фінансові зобов'язання держави перед населенням з надання цих послуг. І в умовах, коли держава виявляється не в змозі забезпечити адекватне і своєчасне фінансування з держбюджету, вона може знайти спосіб успішно залучати інших зацікавлених суб'єктів для вирішення соціальних завдань. Держава, як правило, не може повністю відмовитися від своєї присутності в цих сферах і змушена зберігати контроль або над певним майном, або над певним видом діяльності. Таким чином, використання публічно-приватного партнерства дозволяє уряду країни, з одного боку, вирішувати нагальні проблеми з фінансуванням інфраструктурних об'єктів і соціальних програм, з іншого, – дає можливість приватному бізнесу вкладати гроші і отримувати потрібний йому прибуток.

За нашого підходу державні інституції та структури приватного бізнесу визначаються в якості рівних партнерів, що більш точно відображає сутність цього типу міжсуб'єктних відносин. У даному випадку держава розглядається як публічний суб'єкт, що покликаний забезпечувати надання суспільно необхідних послуг.

Різноманітність видів, форм і сфер застосування публічно-приватного партнерства роблять його універсальним механізмом для вирішення ціло-

го ряду довгострокових завдань – від створення і розвитку інфраструктури галузей до розробки та адаптації нових перспективних технологій. У зв'язку з цим безумовної сферою взаємодії держави, і бізнесу є наукоємні виробництва. Сьогодні бізнес випереджає державу, оскільки володіє передовими технологіями в галузі управління, маркетингу, експертизи, логістики та зв'язку. У той же час держава залишається основним правовласником наукових розробок, нових матеріалів і продуктів. У таких умовах професійна освіта постає довгостроковим проектом наукоємного виробництва кадрової бази економіки, що реалізує публічно-приватне партнерство, оскільки забезпечує механізм залучення приватних інвестицій та інституційний розвиток організацій, не даючи при цьому здійснити перепрофілювання об'єктів і установ.

Найбільш перспективними з точки зору розвитку різних моделей публічно-приватних партнерств в сфері професійної освіти є сфери економічної діяльності, що безпосередньо виробляють матеріальні блага (промисловість тощо) та спеціальності, що здійснюють їх кадрове забезпечення. Сервіс та обслуговуючі сфери та спеціальності в набагато меншому ступені залучені до процесів розвитку публічно-приватних партнерств. Цей факт пояснюється розподілом великих, середніх і малих підприємств у зазначених сферах. Всі великі підприємства відчують гостру потребу в робітниках і фахівцях середньої ланки і тому характеризуються порівняно високою готовністю до альянсів з системою професійної (професійно-технічної) освіти. Крім того, малий і, частково, середній бізнес в Україні, як правило, не має сильних об'єднань і асоціацій, здатних представляти і захищати їх інтереси в процесах створення публіч-

но-приватних партнерств. Участь підприємств у підготовці кадрів на рівні закладів професійної освіти становить важливий елемент взаємодії в межах публічно-приватного партнерства. Його зміст регламентується угодою навчального закладу та підприємства на цільову підготовку кадрів, де фіксуються зобов'язання обох сторін. Угодою визначаються кількісні та якісні параметри певних професійних і загальних компетенцій випускників, які замовляє роботодавець. Зобов'язання роботодавця в межах угоди передбачають: передачу обладнання у тимчасове користування; участь фахівців підприємства в навчальному процесі; надання виробничих площ для професійного навчання, стажування та практики; можливо, додаткове матеріальне забезпечення студентів.

Розвиток матеріально-технічної бази навчальних закладів передбачає пряму участь роботодавців в експертизі, оцінці потреб модернізації та сприяння в оновленні та заміні навчально-виробничого обладнання освітніх установ. Розвиток кадрового потенціалу закладів професійної освіти також вимагає спільної системи дій з роботодавцями, а саме: розробки і реалізації тренінгових програм для адміністрації і викладачів закладів з питань актуальних виробничих технологій; розробки нових курсів, програм, навчальних і методичних посібників, тематики курсового і дипломного проектування, максимально наближують підготовку робітників і фахівців до реальної виробничої та експлуатаційної практики; впровадження технологій модульного навчання на основі запланованих результатів навчання, сформованих роботодавцями.

Участь підприємств у підготовці кадрів на рівні закладів професійної освіти в межах публічно-приватного партнерства дозволяє: підвищити ін-

вестиційну привабливість освітньої структури; зорієнтувати освітні ресурси на потреби цільової групи підприємств; виробити обґрунтовані науково-педагогічні підходи, що дозволяють визначити ефективні організаційно-економічні механізми управління і фінансування закладів професійної освіти, відповідно до характеру праці в певній сфері економічної діяльності.

Концептуальні засади публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти полягають, перш за все, у застосуванні системного підходу до педагогічного проектування структури і змісту професійної підготовки. Передові досягнення сучасної педагогічної науки показують, що проектування навчального процесу стає ефективним інструментом підготовки майбутніх фахівців, якщо воно є системним і охоплює всі сторони процесу навчання. У зв'язку з цим вирішальною умовою оптимізації процесу навчання є застосування системного підходу до педагогічного проектування структури і змісту професійної підготовки. Проектовану систему реалізації взаємозв'язків закладів професійної освіти з виробництвом в межах публічно-приватного партнерства необхідно розглядати як самостійну педагогічну систему з властивими будь-якій системі взаємопов'язаними структурними компонентами: мета, зміст, методи, діяльність викладача і студентів.

Системне проектування кожного з компонентів ґрунтується на наступних методологічних підходах і принципах:

- інтеграційний підхід, що дозволяє на рівні цільового та керуючого компонентів узгоджувати досягнення різних цілей в рамках єдиного навчального процесу, а на рівні змістовного і контролюючого компонентів – формувати систему трансдисци-

плінарних знань, умінь і навичок, які забезпечують високий рівень професійної компетенції фахівців у сфері наукоємного виробництва;

- студентоцентризований підхід, спрямований на розвиток конкретних особистісних якостей майбутнього фахівця, що визначають готовність до творчої професійної діяльності;

- диференційований підхід, що враховує вихідний рівень підготовленості, особистісну мотивацію і сформованість креативних якостей на кожному окремому етапі освітнього процесу;

- принцип розвиваючої освіти, що дозволяє тому, хто навчається на кожному етапі освітнього процесу досягти максимального рівня свого розвитку.

Наступним концептуальним положенням є орієнтація на справжню відкритість системи публічно-приватного партнерства закладів професійної освіти з підприємствами.

Дана система є відкритою, орієнтованою на формування її мережевої взаємодії з підприємствами. Заклад професійної освіти стає частиною інноваційної системи, входить в управління знаннями, підтримуючи виробництво і трансфер знань і технологій у сфері сучасного наукоємного виробництва, формує мотивацію інноваційної поведінки в межах публічно-приватного партнерства з підприємствами.

Публічно-приватне партнерство не тільки забезпечує надходження додаткових коштів в освіту, а й стає запорукою її високої гнучкості та адекватності вимогам інноваційної економіки. Відбувається відкриття освітньої системи для роботодавця, який реально залучений до розробки і реалізації державної освітньої політики, формування переліків напрямів підготовки фахівців, розробки державних

стандартів у сфері професійної освіти, формування значної частини сукупної пропозиції освітніх програм, участь в процедурах контролю якості професійної освіти.

Принцип відкритості вимагає і нової ролі держави в системі публічно-приватного партнерства – від явного домінування до забезпечення безперервної ефективної взаємодії різноманітних суб'єктів попиту та пропозиції освітніх послуг.

Скорочення активності держави в уніфікованому детальному адмініструванні освітнього процесу на всіх рівнях поєднується не тільки зі збереженням, але і зі значним посиленням її функцій як регулятора взаємодій між учасниками в системі публічно-приватного партнерства і як джерела коштів, якими вони наділяються з метою стимулювання попиту та вирівнювання фінансових можливостей. При цьому виникають інституційні механізми діалогу зі споживачами освітніх послуг, що включають рівень задоволення замовника як найважливіший індикатор успішності і результативності який призводить до: підвищення інвестиційної привабливості регіональної системи професійної освіти за рахунок прозорості та відкритості публічно-приватних партнерств для всіх зацікавлених суб'єктів і структур; орієнтації освітніх результатів на вимоги роботодавців; підвищення рівня гарантованості якості професійної освіти, що відповідає вимогам роботодавців як замовників і споживачів кадрів; зниження витрат регіональної системи професійної освіти в зв'язку з гарантованим і узгодженим позабюджетним фінансуванням.

Концептуальним положенням є і забезпечення інноваційного характеру професійної освіти в межах публічно-приватного партнерства з підприємствами. З огляду на прагнення



продовжувати зростання зі збереженням високої ефективності бізнесу, освоювати нові можливості виробництва і поставок продукції, розширювати і зміцнювати співпрацю з партнерами та споживачами підприємствам необхідні висококваліфіковані робітники і фахівці, що активно здійснюють технічне переозброєння підприємств і впровадження нових технологій.

У зв'язку з цим одним з напрямків при проектуванні змісту професійної підготовки фахівців є забезпечення інноваційного характеру професійної підготовки фахівців. Інноваційний характер професійної підготовки відбувається шляхом інтеграції ряду освітніх програм з реальним виробництвом, в тому числі за допомогою надання освітніх послуг підприємствам.

На забезпечення інноваційного характеру професійної освіти в межах публічно-приватного партнерства з підприємствами направлено створення системи незалежних професійних стандартів, які забезпечують постійний відбір освітніх програм, формування переліків спеціальностей з урахуванням вимог сучасного наукоємного виробництва, участь у процедурах контролю якості професійної освіти, створення освітньо-виробничих полігонів.

Забезпечення сучасної трансляції динамічних характеристик актуального змісту професійної освіти за рахунок присутності роботодавців у всіх ланках освітнього процесу призводить до посилення практико-орієнтованості професійної підготовки за допомогою її зближення з конкретними інноваційними виробничими процесами, модернізації виробничої бази навчальних закладів з урахуванням сучасних вимог сучасного наукоємного виробництва за рахунок обміну ресурсами з учасниками публічно-приватного партнерства.

Наступним концептуальним положенням є програмно-цільове забезпечення умов для здійснення взаємозв'язків професійної підготовки здобувачів освіти закладу професійної освіти з виробничими підрозділами підприємств в системі публічно-приватного партнерства. Програмно-цільове забезпечення умов щодо реалізації взаємозв'язків професійної освіти і виробництва складають: проектування професійно важливих особистісних якостей майбутнього фахівця і різноманітних видів діяльності; розроблення професійного стандарту; навчальний план; структура навчального процесу з чітким відображенням у часі поєднання теоретичної підготовки студентів та їх виробничої практики; угода навчального закладу з базовим підприємством про основні напрями та форми взаємовигідного співробітництва; методичні вказівки і рекомендації на допомогу здобувачам освіти і викладачам по здійсненню багатосторонніх зв'язків професійної підготовки молоді з виробництвом.

Окремо слід зупинитися на підготовці фахівців для роботи на конкретному робочому місці, що за своєю суттю є функціонально орієнтованою спеціалізацією. Впровадження функціональної спеціалізації забезпечує: придбання досить міцних знань, умінь, навичок, оволодіння професійними компетенціями; скорочення термінів донавчання на виробництві; введення індивідуального навчання за допомогою індивідуальних освітніх траєкторій; спільне навчання педагогічного колективу закладу професійної освіти та фахівців виробництва на основі комплексного підходу до навчання; навчання на складному діючому обладнанні з застосуванням передових прогресивних технологій; дозволяє вести коригування та уз-



годження педагогічних і виробничих процесів.

При підготовці фахівців в системі публічно-приватного партнерства закладу професійної освіти з підприємствами, орієнтованих на цільову підготовку фахівців, дуже важливою є розробка гнучких навчальних планів.

Програмно-цільове забезпечення умов для здійснення взаємозв'язків професійної підготовки в системі публічно-приватного партнерства складають також угоди та програми закладу професійної освіти з базовим підприємством про основні напрями та форми взаємовигідного співробітництва.

Відсутність системного та повноцінного взаємозв'язку між професійною освітою та ринком праці породжує суттєвий дисбаланс між вимогами до фахівців з боку роботодавців і якістю підготовки випускників закладів професійної освіти. На перший план висувається проблема актуалізації змісту професійної освіти.

На рівні держави реакція на принципово нові соціально-економічні реалії, при яких освіта має стати дієвим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку країни, призводить до зміни нормативно-правової бази з урахуванням інтересів системи професійної освіти.

Проектування моделі розвитку публічно-приватного партнерства, адаптованої до сучасних вимог підприємств, освітнім і навчально-виробничим можливостям закладів професійної освіти диктує також необхідність розробки механізмів узгодження освітніх і професійних стандартів. При цьому в межах публічно-приватного партнерства державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти повинен бути узгоджений не тільки з професійним стандартом, а й відповідати сучасним інноваційним вимогам

підприємств. Одним із шляхів в розробці механізмів узгодження освітніх і професійних стандартів є застосування модульно-компетентнісного підходу при управлінні якістю процесу навчання фахівців середньої ланки та розробці на цій основі професійних стандартів і модулів професійних компетенцій [8].

**Висновки.** Концептуальні засади публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти полягають, перш за все, у застосуванні системного підходу до педагогічного проектування структури і змісту професійної підготовки. Тим самим, концептуальною основою проектування системи публічно-приватного партнерства закладу освіти з підприємствами стає ідеологія системного підходу до проектування всіх компонентів: цільового, керуючого, процесуального, змістовного та контролюючого.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. The EESC conference in Zagreb: tackling demographic issues will be crucial for the EU's survival. European Economic and Social Committee. 15/11/2019. URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/eesc-conference-zagreb-tackling-demographic-issues-will-be-crucial-eu-survival> (Дата звернення 14.04.2020).

2. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. – Brussels, 3.3.2020. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROS%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (Дата звернення 08.04.2020).

3. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL:

4. Ломакина Т.Ю. Современный принцип непрерывного образования. М. : Наука, 2006. 221 с.

5. Кудашов В.І. Альтернативні державні професійній освіті : можливості і перспективи. Професійна освіта в сучасному світі. 2012. № 4. С. 24-32.

6. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр.. Уманського державного педагогічного ун-ту ім. Павла Тичини. Умань: ПП Жовтий, 2011. Вип. 3. С. 331-337.

7. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI зі змінами. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.524.

8. Романенко Є.О. Чаплай І.В. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГУ ПОСЛУГ У МЕХАНІЗМАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ/ Є. О. Романенко, І. В. Чаплай //Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №12(186) 2016 – С. 81-89.

## REFERENCES:

1. The EESC conference in Zagreb: tackling demographic issues will be crucial for the EU's survival. European Economic and Social Committee. 15/11/2019. URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/eesc-conference-zagreb-tackling-demographic-issues-will-be-crucial-eus-survival> (Date of application 14.04.2020).

2. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. – Brussels, 3.3.2020. URL: <http://ec.europa>

[eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf](http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf) (Date of application 08.04.2020).

3. Stratehiya staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» (2020) [Strategy of sustainable development «Ukraine – 2020»]. URL: <http://zakon5.work.gov.ua/laws/show/5/2015> (Date of application 23.03.2020).

4. Lomakina, T., Yu. (2006) Sovremennyy pryntsyp nepreryvnoho obrazovanyya [The modern principle of continuing education], Nauka, Moscow, Russian Federation.

5. Kudashov, V., I. (2012) Al'ternatyvni derzhavniy profesiynyi osviti : mozhlyvosti i perspektyvy [Alternatives to public vocational education: opportunities and prospects], Profesiynna osvita v suchasnomu sviti, vol. 4. pp. 24–32.

6. Radkevich, V., O. (2011) Pryntsypy modernizatsiyi profesiyno-tekhnichnoyi osvity [Principles of modernization of vocational education], Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya: zb. nauk. pr.. Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho un-tu im. Pavla Tychyny. Issue. 3. pp. 331-337.

7. Zakon Ukrayiny «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» vid 1 lypnya 2010 roku № 2404-VI zi zminamy [Law of Ukraine “On Public-Private Partnership”], Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2010, № 40, st. 524.

8. Romanenko Є.О. Chaplaj I.V. SUTNIST' TA OSOBLIVOSTI SISTEMI MARKETINGU POSLUG U MEHANIZMAH DERZhAVNOGO UPRAVLINNJa/ Є. О. Романенко, І. В. Чаплай //Aktual'ni problemi ekonomiki. – 2016. – №12(186) 2016 – S. 81-89.